

SENSORVEILEDNING

JFEXFACo4 Høst 2012

Dato: Tirsdag 18. desember 2012

Tid: Kl. 10:00 – 15:00

1. Oppgaveteksten

Oppgaven lød som følger:

«**(1) Fra pensumdel A: Rettsfilosofien**

(1)(a) Om forholdet mellom positiv rett og moral

(1)(b) Om kriterier til vurdering og kritikk av positivt foreliggende rettssystemer

(2) Fra pensumdel C: Språk og argumentasjon

(2)(a) Om årsaker til problemer ved tolkning av tekster

(2)(b) Om formulering av definisjoner

Alle deloppgaver skal besvares.

Ved vurderingen teller alle deloppgaver teller like mye.»

Oppgaven henter stoff fra pensumdel A (oppgavens del (1)) og pensumdel C (oppgavens del (2)). Dette er sagt i oppgaveteksten, slik at studentene ikke skal lure på hvilke perspektiver oppgaven skal besvares ut fra.

2. Oppgave (1): Fra pensumdel A: Rettsfilosofi

Oppgaven består av to deloppgaver som begge knytter seg til Eng, *Rettsfilosofi* (heretter RF), del IV. Deloppgave (1)(a) knytter seg til del IV A, mens deloppgave (1)(b) knytter seg til RF del IV B.

Det fremgår av kunnskapskravene at det for deloppgave (1)(a) kreves god forståelse av emnet, mens for deloppgave (1)(b) fremgår det av kunnskapskravene at det kreves god forståelse av problemstillingen, mens det kreves kjennskap til kantiansk rettsteori, utilitarismen og den skandinaviske rettsrealismen.

Oppgave (1)(a) spør om forholdet mellom positiv rett og moral. Stoffet er dekket i er RF side 231–246 og det er i læringskravene angitt at det kreves god forståelse av dette stoffet.

Et naturlig sted å starte ved fremstilling av forholdet mellom positiv rett og moral, er ved det språklige: Både retten og moralen fremstilles i et normativt språk med et ikke uvesentlig innslag av handleregler i form av forbud og påbud. Mange vil kanskje påpeke at det normative språket har to ansikter eller sider (RF s. 157) og at begge disse sidene viser seg i omtalen av hhv. retten og moralen. Det kan ikke forventes at studentene sier noe om forskjellen mellom hvordan verdier gjør seg gjeldende i hhv. retten og moralen, til dette er lærebokens fremstilling for knapp. Når det gjelder normene strukturering og virkningsmåte på hhv. rettens og moralens område, vil enkelte av studentene forsøke å trekke på tidligere analyser i lærebokens del II (der analysen var særlig knyttet til retten), og dette er til dels også lærebokens eget opplegg i del IV. Avveiningsnormer, retningslinjer, pliktnormer og kompetansenormer kan knyttes til både moralen og retten, og de kandidater som gjør dette må klart honoreres. De kandidater som viser at moralen mangler et sanksjonssystem tilsvarende rettens, må også honoreres. Enkelte kandidater vil imidlertid kunne påpeke at moralsk fordømmelse og samvittighetskvaler i visse tilfeller kan oppleves som vel så hardt som rettslig straff, noe som også må honoreres.

I læreboken hevdes det at retten, i motsetning til moralen, er preget av mål-middel-sammenhenger med tilhørende samordningsproblemer (RF s. 238-239). Det hevdes også at fastsettelsessammenhengene i retten har en hierarkisk struktur, mens fastsettelsessammenhengene i moralen har en flat struktur (RF 239-240). Mens argumentasjonsmåten i rettslige spørsmål i høy grad er preget av rettskildelæren, vil man i moralske spørsmål legge særlig vekt på saklighetslæren. Fremstillingen av disse sammenhenger og forskjeller er knapp, og det kan ikke trekkes mye om elementer skulle være utelatt.

Mange kandidater vil antakelig betone sammenhengen mellom normsystemene. Det at noe er uønsket i moralsk forstand kan få den konsekvens at det også forbyes etter rettsreglene. Det at noe forbyes etter rettsreglene, vil over tid på sin side kunne ha moraldannende effekt, slik at utføring av handlingen anses moralsk uakseptabel (om den i utgangspunktet ble ansett som moralsk akseptabel). Det hender dessuten at retten viser til moralen direkte gjennom såkalte rettslige standarder. Moralens krav til retten, og i den grad disse kravene ikke etterkommes foreligger konflikt mellom rett og moral. Hvordan man forholder seg i denne typen konflikter er også et moralsk spørsmål. Det hevdes i læreboken at hvordan man forholder seg til en konflikt mellom positiv rett og moral er et moralsk spørsmål. Det kunne også vært hevdet at det er et (annet) rettslig spørsmål ettersom retten i regelen har et svar på hva som skjer når man velger å følge moralen fremfor retten i et gitt spørsmål. Dette markerer uansett overgangen til neste oppgave.

Oppgaven (1)(b) spør etter kriterier til vurdering og kritikk av positivt foreliggende rettssystemer. Det skal bemerkes at det kun forventes god forståelse av problemstillingen, og kun kjennskap til ulike måter problemstillingen er blitt besvart innenfor hhv. kantiansk rettsteori, utilitarismen og den skandinaviske rettsrealismen. Pensum for oppgave (1)(b) er

således RF side 249-260 (god forståelse) og sidene 275-293, 312-314, 315-345, 346-347, 355-356, 356-364 og 372-77 (kjennskap).

Siden kunnskapskravet til mesteparten av pensumdekningen på dette felt kun er av arten "kjennskap" kan det ikke kreves inngående beskrivelser av de tre posisjoner, til det er også tiden for knapp og det dreier seg uansett kun om en deloppgave av en deloppgave. På denne bakgrunn kan deloppgave (1)(b) ikke anses som særlig krevende. Studentene bør imidlertid få frem at man kan skille mellom kognitivistiske og non-kognitivistiske teorier i synet på om kriterier til vurdering og kritikk av gjeldende rett kan være fornuftsbaserte. Studentene bør videre få frem at både kantiansk rettsfilosofi og utilitarismen representerer kognitivistiske teorier, samt noe om hvordan disse skiller seg fra hverandre. Videre bør studentene identifisere den skandinaviske rettsrealismen som en non-kognitivistisk rettsteori. Non-kognitivistiske teorier, som skandinavisk rettsrealisme, kan imidlertid også forsvare muligheten av kriterier for en type kritikk og vurdering av gjeldende rett, men denne kritikk vil ikke være forankret i den enkeltes fornuft, men følelser.

3. Oppgave (1): Fra pensumdel C: Språk og argumentasjon

Oppgaven består av to deloppgaver som begge knytter seg til Høgberg, *I Språkets bilde, elementære logiske emner i juridisk kontekst* (heretter ISB). Deloppgave (2)(a) knytter seg tett til ISB punkt 2.4 (s. 38-44), mens deloppgave (2)(b) knytter seg tett til ISB punkt 3.10 (s. 68-74). Det kreves god forståelse av de angitte temaer med tilhørende fremstillinger i pensum. Oppgavene må betraktes som sentrale og er vel dekket i pensumlitteraturen.

Under oppgave (2)(a) bør studentene gi en fremstilling av semantisk vaghet, semantisk flertydighet, syntaktisk flertydighet, pragmatisk flertydighet, motstrid og taushet/lakuner. Fremstillingen er relativt kortfattet, så det kan ikke kreves at studentene går særlig dypt. De kandidater som makter å komme opp med egne eksempler fra rettskildene, må imidlertid honoreres for det.

Under oppgave (2)(b) må studentene skille mellom formulering av definiendum (navngivningen, ISB s. 69-71) og formulering av definiens (struktureringen, ISB s. 71-74). Særlig fremstillingen av kravene til formulering av definiens er å anse som krevende, noe som innebærer at de av studentene som gjennomfører oppgaven på en oversiktlig og god måte må få god uttelling for dette. Det er en fordel om det skilles mellom materielle og formelle krav til definiens. Selv om den materielle side av formulering av definiens primært reiser spørsmål av rettspolitisk art, vil de beste kandidatene muligens få frem at det formuleringsmessige også berører borgernes forutberegnelighet og rettssikkerhet. Når det gjelder de formelle krav til definiens, vil de beste studentene muligens skille mellom presiserbarhet, operasjonaliserbarhet og ikke-sirkularitet (ISB s. 73-74).

4. Vurdering

Det er angitt i oppgaveteksten at alle deloppgaver teller like mye med vurderingen. Oppgaven er tematisk omfattende, noe som innebærer at studentene må vise mer oversikt enn dybdeforståelse. Det kan ikke kreves at samtlige oppgaver besvares like grundig. Det må således være mulig å oppnå en ok karakter selv om en av de fire deloppgavene er gitt et relativt tynt svar. Kandidater som ikke reflekterer stoff fra lærebøkene i faget, men som det meste fra pensum i andre fag (som rettskildelære, konstitusjonell rett mv.) kan imidlertid ikke bestå eksamen. De kandidater som i tillegg til å reflektere poenger fra pensumfremstillingene også bidrar med selvstendige eksempler, må gis vesentlig uttelling.

Oslo 20. desember 2012

Alf Petter Høgberg